

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: Robert Fulton: 1-2. - 1928

Citation: Hauch, Carsten: "Robert Fulton: 1-2. - 1928", i Hauch, Carsten: *Robert Fulton: 1-2. - 1928*, udg. af Niels Birger Wamberg , 1926-29, s. III. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hauch02val-shoot-idm140500968741248/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Robert Fulton: 1-2. - 1928

men med dens Krav om Tids- og Stedfarve; det sker her i den Grad, at Hauch ligefrem leverer en Art Pastiche, en Efterligning af Sagaen.*)

Men han gaar endnu et Skridt videre. Fra 1851 beklædte han som sin elskede Oehlenschlägers Efterfølger Professoratet i Æstetik; han er nu helt borte fra Sorø 5: fra alt, hvad der kunde abstrahere ham og lukke ham inde; 1853 udkom den store, betydelige Roman »*Robert Fulton*«, hvori han vender sig mod Efterromantiken, idet han dels lader Handlingen foregaa i den nye Verden: Amerika, dels til sin Helt vælger, ikke en Digter eller en Filosof, men en Haandens Arbejder.

II.

Det er en hyppig gentagen Bebrejdelse mod Hauch, at Stoffet i mange af hans Værker ikke er valgt ud af en indre Trang, men af ret tilfældige Grunde, uden Rod i hans Personlighed; særlig skal dette gælde hans Skuespil. Denne Anke er ikke berettiget; undersøger man hans Arbejder, vil man i de fleste Tilfælde kunne paavise *personlige* Tilknytningspunkter og *Forudsætninger*; men en stor Digter objektiviserer ofte sine Tanker og Følelser, saa man ikke ved første Øjekast øjner Forbindelsen mellem Værk og Frembringer. Rigtigt er det, at Hauch selv mente at have sin Styrke i Udarbejdelsen af Emnerne, ikke saa meget i at finde dem, men næsten overalt er det muligt at vise, hvad der ved det enkelte givne Emne har grebet ham, ogsaa rent subjektivt. Og Bebrejdelsen kan i hvert Fald ikke fremsættes for »*Robert Fultons*« Vedkommende; her ligger dybe personlige Oplevelser til Grund.

»*Robert Fulton*« fremstiller, efter Digterens egne Ord i Fortalen, »Aandens Fremadstræben« og »Gøniets Kamp for at bryde sig en ny Bane«. Allerede heri ligger noget personligt. Ordet *Kamp* er beteg-

*) Paavist i Enkeltheder hos Paul V. Rubow: *Saga og Pastiche*, 1923, S. 81 ff.

nende for Hauch; hans hele Tilværelse var Kamp og Stræben; først for, mod Slægtens Ønsker, at gennemføre sine friere Studier; senere, da Ulykken havde ramt ham, og Poesien »som en trøstende Engel« vendte tilbage til ham, Kampen for at hævde sin Plads paa Parnasset i stadig Dyst mod genstridigt Stof; endelig, i lang Tid af sit Liv, Kampen mod Uforstaaenhed fra Læseverdenens og Kritikens Side. Som Fulton maatte Hauch igennem megen Uvisshed og Tvivl, før han blev sig sit Maal fuldt bevidst; Hauch dyrkede i sin Ungdom Jura, Naturvidenskab og Poesi; dertil svarer Fultons Virksomhed som Guldsmed og Portrættegner. Og som Fulton maatte døje Haan og Ringeagt, fordi han stræbte fremad ad den Bane, han mente den rigtige, saaledes har Hauch maattet høre ilde, og det fra sin nærmeste Slægt, Faderen og Farbroderen. Fin og taktfuld har han i sine »Minder« ikke omtalt dette, saa man fuldt ud forstaaer, hvor meget han maatte igennem. Hvor han her omtaler Farbroderen, siger han ganske stilfærdigt, at han havde det »Uheld« at vække stor Misfornøjelse hos ham paa Grund af sin Ulyst til at indtræde i en praktisk Livsstilling og sin Interesse for Poesien. Først efter »Vilhelm Zaberns« Fremkomst gik det op for Farbroderen, at Hauch virkelig var Digter (Minder fra min Barndom, S. 201). Til Gengæld taler hans Værker et Sprog, der ikke kan misforstaaes. Allerede i »En polsk Familie« forefindes Kontrasten Fader og Søn; i »Robert Fulton« er Faderens Modstand et Hovedpunkt i Handlingen; denne naaer sit Højdepunkt i Bogens mest gribende Episode, hvor Fulton paa Hudsonfloden foretager Prøvefarten med sit Dampskib og dette gaar i Staa. Den, der da giver Signalet til almindelig Udpibning, er — hans egen Fader. Og en Figur som den rige van Gehlbnuyden er vel delvis tegnet over Farbroderen. Mindet om Modstanden sad saa dybt i Hauchs Sind, at han ikke nøjedes med at behandle det i Romanen alene; i Tycho Brahe fandt han en ny historisk Personlighed, der havde ført den samme Kamp mod

IV

Miskendelse og Modstand, og han former derover et Skuespil, »*Tycho Brahes Ungdom*«. Dette udkom 1852, Aaret før Romanen, men er i Følge dennes Fortale skrevet efter denne. At Hauch i to selvstændige Værker maa udløse sine Følelser, viser, hvor dybt og varigt de har siddet i den da 62-aarige Mands Hjærte. I den nævnte Fortale tilstaar Hauch naturligvis ikke, at dette er Bevæggrunden; han sætter en filosofisk Motivering op og fortæller, at de to Værker kun har det almindelige i Grundtanken tilfælles, og at en Idé indeholder noget uendeligt, der kan udvikles og varieres i meget forskellige Kunstværker. I »*Tycho Brahes Ungdom*« er Parallellen mellem Hovedpersonen og Digteren meget tydelig. Begge tilhørte de en adelig Slægt, hvis Medlemmer stod i Statens Tjeneste og derfor krævede, at de unge skulde følge den samme Bane. Begge sætter de sig op derimod og foretrækker til deres Paarørendes store Harmen en »borgerlig« Haandtering, mens dens Familien med alle Midler søger at lægge dem Sten i Vejen.

Udtryk for noget personligt, og en aandelig Genoplevelse af bitre Minder er i »*Robert Fulton*« Skildringen af den Modstand, Bogens Helt møder, baade hos de Enkeltpersoner, der repræsenterer Modpartiet, samt hos Publikum og i Pressen. Kritiken var i lange Tider Hauch ugunstig; hans første Dramaer blev haardt medtagne i »*Maanedsskrift for Litteratur*«, Molbech raillerede over »*Hamadryaden*«, og Hertz spottede Digteren i »*Genganger-Breve*«. Til Gengæld fremhævede en saa retskaffen Personlighed som Poul Møller det gode i hans første Dramaer, Peder Hjort anmeldte 1839 »*En polsk Familie*« anerkendende, og 1841 fremkom Heibergs stærkt rosende Omtale af »*Svend Grathe*«. Men dengang var Hauch ogsaa 50 Aar gammel. Skønt han allerede tidligt søgte at lære af Kritiken, har netop denne efterladt en Brod hos ham, det mærkes i *Robert Fulton*«, hvor Digteren har gengivet en Række Avisartikler, der giver et helt Kursus i, hvordan det

V

gribes an, naar en Mand skal knuses i den offentlige Mening. De forskellige Indlæg anføres ordret in extenso; kunstnerisk vidner det om en vis Ufuldkommenhed til at komponere en Roman, menneskeligt viser det et aabent Saar i Digterens Sjæl. Fulton stemples som en Fantast; hans Svar og Gendrivelsø optages ikke, derimod angribes han paany et Par Dage efter. Efter Aars Forløb er det naaet saa vidt, at han beskyldes for at have været vanvittig og i Frankrig at have siddet indespærret paa en Sindssygeanstalt. Han anfører som Trøst et Stykke af en »unævnt« Forfatter; denne Forfatter er Hauch selv. Det hele viser, hvor giftigt Pressen kan arbejde, og hvor vanskeligt det er for den anden Part at dæmme op for Ondsind og Usandhed.

Endnu et Par personlige Elementer findes i Romanen. Naar Fulton blev valgt til Hovedperson, som Tycho Brahe i Skuespillet, er det ikke alene paa Grund af det rent menneskelige Fællesskab i Oplevelser og Skæbne: de to Mænd var begge Forskere af Naturen, som Hauch i sin Ungdom var det; og naar Fulton naar sit Maal trods Modstand og Trængsel, fordi han i sin Stræben ikke søger Rigdom og Glans, men ledes af det ideelle, saa finder vi her et Træk, der er karakteristisk for Hauch selv, og derfor ogsaa danner Grundtanken i en hel Række Værker, baade større og mindre, saa det ses, at det for Hauch har krystalliseret sig til en Idé, hvad der nedenfor skal omtales nærmere.

III.

I sin Søgen efter en Skikkelse, der poetisk kunde udtrykke Hauchs Tanker og Anskuelser, er han som saa ofte før gaaet til Historien. I Fulton, hans epøkegørende Opfindelse og hans Kamp derfor har Hauch fundet en Personlighed, hvor han baade kunde give sit eget og objektivere sig. Fultons Liv og Skæbne danner derfor Romanens *historiske Forudsætning*. I Fortalen fremstiller Hauch først, hvorledes en Digter særlig bør skildre, hvad han kender

VI